

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Skenheligt om båtarkeologi : ett svar till Christer Westerdahl
Edberg, Rune

Fornvännen 92:2, 61-62

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1997_061

Ingår i: samla.raa.se

Debatt

Skenheligt om båtärkeologi. Ett svar till Christer Westerdahl

Christer Westerdahl har – inte oväntat – känt sig träffad av min uppsats »Låt det gunga om båtärkeologin – några erfarenheter från Expedition Holmgård» i *Fornvännen* 90 (Edberg 1995). Westerdahl har länge försökt diktera hur experimentell båtärkeologi på svensk botten bör bedrivas, och jag tyckte, när jag skrev uppsatsen, att det var på tiden att någon började se efter vilka av hans heliga kor som kunde vara slaktmogna.

Den uppsats av mig som Westerdahl attackerar byggde på erfarenheter från första etappen av den svenska experimentella vikingafärden i österled 1994 med båten Aifur. Jag har i *Fornvännen* också publicerat en andra, kompletterande uppsats i samma ämne (Edberg 1996). Den avslutande etappen av Expedition Holmgård har därefter genomförts under 1996. Sammantaget är det den första experimentella vikingafärden från Mälardalen till Dnjeprmyningen som genomförts under autentiska principer, som det handlar om. Expeditionen hade som målsättning att nå ny kunskap om omständigheter kring nordbornas forntida färder längs denna sträcka.

För Westerdahl, och för all del hela den forskningstradition som emanerar från den danska Vikingaskeppshallen, står skeppens – särskilt skrovets – tekniska konstruktionslösningar centralt. Borden skall absolut handbias i ek och nitarna handsmidas, annars blir det underkänt, tyst i klassen! I övrigt accepteras under olika förevändningar många olika slags anakronismer; bara som några exempel är segel och löpande gods i danska och norska skeppsrekonstruktioner inte sällan i syntet, och i styrårens infästning har, när det kommit till verkligt hård segling, endast stålvarer visat sig hålla. Till sjöss är GPS-en med ombord liksom radiotelefonen. Westerdahl betecknar till yttermera visso dieselmotorer och propellrar som »nödvändiga tillskott» på rekonstruerade

skepp (Westerdahl 1994, s. 99). Inslaget av skenhelighet och dubbelmoral i denna tradition måste således betecknas som inte obetydligt.

Vad jag har sagt, och fortfarande hävdar, är att studiet av den vikingatida träbåtbyggnadstekniken är nog så betydelsefullt, men att också andra aspekter på seglationen förtjänar att utforskas, också experimentellt. I ljuset av en sådan frågeställning får de bilyx-ortodoxa (av en arkeolog, som jag känner, mycket elakt – men träffande – betecknade som »spantfetischer») finna sig i att också båtar och skepp där icke tidstroga tillverkningsmetoder i viss mån använts, kan utnyttjas för att nå ny kunskap om forntida färders villkor, möjligheter och förutsättningar. Expedition Holmgård är ett exempel på detta. Ett annat exempel är den dansk-norska Saga Siglar, den rekonstruktion av Skuldelev 1-skeppet som seglades jorden runt 1984–86. Detta skepp, som efter många fantastiska djuphavsresor snöpligen gick i kvav i en storm på Medelhavet 1992, hade skrov i sågad furu (trots detta platsar Saga Siglar besynnerligt nog på Westerdahls »godkänd-lista», i hans replik till mig!).

Westerdahl klagar vidare på att jag inte uppmärksammat (eller till och med »förmodligen avsiktligt förtiger») hans publicerade arbeten om vikingatidens Rysslandsfärder och hithörande problematik. Detta är inte sant, jag har med mycket stor behållning läst allt som jag lyckats få tag på av det som han skrivit. Westerdahl och jag tycks i Rysslandsdiskussionen i huvudsak vara överens, och det är beklämmande att han i sin affekt inte alls har uppmärksammat detta! Jag har ju i det centrala problemet om möjligheten och rimligheten att färdas med »samma båt» från Östersjön till Svarta havet konsekvent intagit en mot Erik Nylén kritisk ståndpunkt. Men denna min inställning har inte alls hindrat att jag medverkat till genom-

förändret av Expedition Holmgård. Som den epistemologiskt starkt engagerade Westerdahl säkert också kan tänkas medge, kan en falsifiering av en hypotes ur vetenskapens synpunkt vara minst lika intressant som en verifiering.

Referenser

Edberg, R. 1995. Låt det gunga om båtarkeologin. Några erfarenheter från Expedition Holmgård. *Fornvännen* 90.

- 1996. Vikingar mot strömmen. Några synpunkter på möjliga och omöjliga skepp vid färder i hemmavattnen och i österled. *Fornvännen* 91.
- Westerdahl, Ch. 1994. Synpunkter på nybyggen av gamla fartyg. *Fornvännen* 89.
- 1996. Martium arkeologi – båtarkeologi – i gungning? Kommentar till Rune Edbergs artikel »Låt det gunga om båtarkeologin» i *Fornvännen* 1995. *Fornvännen* 91.

Rune Edberg

Sigtuna Museum, Box 13, 193 21 Sigtuna
sim-re@nordm.se

Om anmeldelser. Et svar til Stig Welinder

Når jeg nå ber om å få plass til å skrive i *Fornvännen* er det for å kommentere en type anmeldelse som forhåpentlig ikke kommer til å sette standard for ettertiden. Det dreier seg om Stig Welinders anmeldelse i vol. 1996/3 av min bok *On the Track of a Prehistoric Economy. Maglemosian Subsistence in Early Postglacial South Scandinavia* (Aarhus Universitetsforlag 1996).

I utgangspunktet må alle bøker, inklusive mine egne, naturligvis være åpne for debatt. Det er en del av den faglige prosess og det skulle bare mangle annet. Problemet i denne sammenheng er imidlertid at Stig Welinder rammer langt forbi målet samtidig som han omtaler en rekke av sine fagfeller på en rett så diskriminerende måte.

Først og fremst har man her et klassisk tilfelle hvor anmelderen ikke har fokusert på den tekst som faktisk er skrevet, men på det han selv mener *ikke* er skrevet. Det finnes intet konsist om hvordan boka er innholdsmessig og tematisk organisert og i alle fall virker anmeldelsen ikke som noen veloverveid kritikk basert på grundig lesing. Jeg finner det i det hele tatt vanskelig å bruke en så overfladisk og useriøs anmeldelse som utgangspunkt for en fornuftig debatt.

Siden Stig Welinder i januar 1995 ble tilsatt på åremål for 5 år som Professor II ved arkeo-

logiseksjonen her i Tromsø har han på intet tidspunkt selv henvendt seg til meg for å diskutere hverken samler-jeger arkeologi generelt eller sør-skandinavisk mesolitikum spesifikt og han har på intet tidspunkt søkt å drøfte de aspektene ved min bok som han tar for seg i anmeldelsen. Han har ikke heller omtalt eller vist denne anmeldelse til meg på noe tidspunkt. Flere av hans misforståelser kunne formodentlig være unngått hvis han hadde kontakten meg.

Helt på siden av alminnelig etikette er følgende utsagn (s. 180):

... även om det inte alltid är lätt att inse vid anblicken av de år för år litet mera flintskalliga och kulmagade personer, som år efter år dominerer de mesolitiska kongresserna och publikationarna. Ungdomen söker sig på annat håll, eller strävar själv efter att bli flintskallig och kulmagad.

Jeg må på det skarpeste ta avstand fra denne diskriminasjon av meg selv og flere av mine nære kolleger og personlige venner. Utseende som i mange tilfeller skyldes arvelighet eller sykdom har selvsagt intet med folks faglighet eller kompetanse å gjøre og hører ingen steder hjemme – verken i anmeldelser eller annetsteds! Meget tyder ganske enkelt på at Stig Welinder har mistet peiling på både hva som er